

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА В МЕХАНІЗМІ СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ»

Галузь знань	I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення
Шифр та назва спеціальності	I10 Соціальна робота та консультування
Назва освітньо-професійної програми	Соціальна робота
Рівень вищої освіти	другий (магістерський) рівень
Кафедра	Публічного управління, адміністрування та соціальної роботи
Статус навчальної дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	вибіркова
Форма навчання	очна, заочна

Викладач

Прізвище, ім'я, по батькові	Мельничук Лариса Михайлівна
Посада	завідувач кафедри
Науковий ступінь, вчене звання	доктор наук з державного управління
Електронна адреса	l.melnychuk@nuozu.edu.ua
Телефон	097 997 76 71
Посилання на профіль викладача	https://www.nuozu.edu.ua/s/np/k/publicnoho-upravlinnia-administruvannia-ta-sotsialnoi-roboty/naukovo-pedahohichni-pratsivnyky#gsc.tab=0 Google Scholar: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=6q4DSQgAAAAJ ORCID: https://orcid.org/0000-0002-7450-6173

	Scopus: https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58103398200
Консультації	Пнд. 14:00-15:20
Загальна інформація про дисципліну	
Анотація до дисципліни	Навчальна дисципліна є теоретичною основою сукупності знань та вмінь, що забезпечують підготовку магістрів з соціальної роботи та входить до циклу вільного вибору здобувачів вищої освіти. Сутність дисципліни полягає у вивченні теоретичних, нормативно-правових та практичних механізмів створення такого суспільства і середовища, яке забезпечує рівні можливості, доступність і повноцінну участь усіх громадян, незалежно від їхніх фізичних, сенсорних, інтелектуальних, вікових чи інших відмінностей. Актуальність дисципліни зумовлена необхідністю створення безбар'єрного простору та впровадження інклюзивних підходів у соціальній роботі, що відображає основні європейські цінності та стандарти прав людини.
Мета дисципліни	Формування оволодіння здобувачами вищої освіти сучасними теоретичними основами безбар'єрності, правових засад формування безбар'єрного простору, шляхи забезпечення просторової, інформаційної та цифрової доступності, доступності соціальних послуг.
Завдання дисципліни	– вивчення теоретичних засад безбар'єрності, міжнародних стандартів та національного законодавства з прав людини, недискримінації, доступності та інклюзії для забезпечення створення безбар'єрного простору, етичних принципів забезпечення доступності, інклюзії, рівних можливостей та безбар'єрності для різних груп пацієнтів – усвідомлення правил поведінки працівників соціальної сфери з питань забезпечення доступності, інклюзії, рівних можливостей та безбар'єрності під час виконання професійних обов'язків; – розуміння сутності та змісту основних понять (рівність, недискримінація, доступність, інклюзія, безбар'єрність), особливостей забезпечення просторової, інформаційної, цифрової, організаційної безбар'єрності у соціальній сфері; – оволодіння навичками аналізу поточного стану та визначення ключових проблем у сфері створення безбар'єрного простору у закладах соціальної сфери, дотримання та популяризації культури безбар'єрності; – розвиток у здобувачів освіти вміння організовувати і проводити базовий аналіз та аудит доступності соціальних послуг, визначати та оцінювати рівень архітектурних, сенсорних і навігаційних бар'єрів у закладах соціальної сфери.

Пререквізити	Дисципліна базується на знаннях таких дисциплін, як: «Соціальний менеджмент та маркетинг соціальних послуг» та інших дисциплінах профілю, які здобувачі вищої освіти опанували на етапах здобуття магістерського рівня.
Постреквізити	Дисципліна є основою при підготовці кваліфікаційної роботи та практичної діяльності у сфері соціальної роботи.
Компетентності, формуванню яких сприяє дисципліна	Загальні компетентності: ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу ЗК6. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість. ЗК7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації. ЗК8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК9. Навички міжособистісної взаємодії. Спеціальні (фахові) компетентності: ФК 2. Здатність до виявлення соціально значимих проблем і факторів досягнення соціального благополуччя різних груп населення. ФК 4. Здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціальної роботи. ФК 5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей/видів економічної діяльності), налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства. ФК 10. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість задля вирішення соціальних проблем через упровадження соціальних інновацій. ФК 15. Здатність до розроблення, апробації та втілення соціальних проектів і технологій
Обсяг дисципліни	Загальний обсяг дисципліни: 4 кредити ЄКТС (120 годин). У тому числі: денна форма навчання: лекції – 16 годин, практичні заняття – 26 годин, самостійна робота – 78 годин; заочна форма навчання: лекції – 8 годин, практичні заняття – 10 годин, самостійна робота – 102 години.
Форма підсумкового контролю	залік
Строки викладання дисципліни	Дисципліна викладається у 3 семестрі

Програма дисципліни

Назви тем

1.	Теоретичні основи інклюзії та безбар'єрності у соціальній роботі Ключові поняття та концепції інклюзії, безбар'єрності та універсального дизайну в контексті сучасної соціальної політики. Етичні принципи забезпечення доступності, інклюзії, рівних можливостей та безбар'єрності для різних верств населення. Суспільні групи, які потребують інклюзивних рішень та безбар'єрності. Роль соціального працівника у забезпеченні інклюзивності на різних рівнях: від індивідуального планування до управління проєктами на рівні громади.
2.	Міжнародні та національні правові засади інклюзивного розвитку та забезпечення безбар'єрного простору Міжнародні та національні нормативно-правові акти, що регулюють права людей з інвалідністю та інших груп, які потребують інклюзивної підтримки. Законодавство України щодо безбар'єрності, інклюзії та недискримінації, його відповідність міжнародним нормам. Система відповідальності та захисту прав громадян на доступ до соціальних послуг на засадах рівності, інклюзії і недискримінації.
3.	Політика інклюзивного розвитку в Україні, її особливості в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення Зміст, правові основи та механізми політики інклюзивного розвитку в Україні. Практичне впровадження Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Адаптація гуманітарних програм з урахуванням потреб інклюзії; роль соціальних служб у кризовому реагуванні. Залучення інститутів громадянського суспільства до формування культури безбар'єрності у закладах соціальної сфери. Взаємодія органів влади, місцевого самоврядування та ветеранських/громадських організацій у моніторингу та реалізації інклюзивних проєктів відновлення.
4.	Бар'єри та виклики на шляху до безбар'єрного соціуму Види бар'єрів, що перешкоджають повній участі вразливих груп у житті суспільства: фізичні, інформаційні, інституційні, тощо. Ідентифікація та оцінювання наявних бар'єрів у соціальній сфері. Механізми подолання соціальних стереотипів та стигматизації. Методики проведення аудиту доступності та оцінки потреб осіб та громади.
5.	Фізична безбар'єрність та універсальний дизайн закладів соціальної сфери Методологія створення безбар'єрного фізичного простору. Стандарти та вимоги до архітектурної доступності будівель, громадських просторів та інфраструктури. Практичний аудит просторової доступності закладу соціальної сфери. Розробка плану заходів з покращення доступності: інтеграція принципів універсального дизайну.
6.	Соціальна робота щодо формування інклюзивного освітнього середовища Роль соціального працівника у впровадженні інклюзивної освіти та створенні сприятливого середовища у закладах освіти.

	Механізми раннього втручання, розробка індивідуальних планів розвитку та надання підтримки дітям та їхнім родинам. Стратегії співпраці з педагогами, психологами та батьками для профілактики булінгу та забезпечення рівного доступу до навчальних ресурсів. Моделі інклюзивних ресурсних центрів та їхня функціональність.
7.	Забезпечення інформаційної та комунікаційної безбар'єрності Сутність інформаційної та цифрової доступності. Забезпечення доступу до цифрових публічних сервісів в системі. Важливість доступності інформації та комунікацій для повної інтеграції вразливих груп населення. Методи адаптації контенту для людей з порушеннями зору, слуху та когнітивними порушеннями. Створення доступних вебсайтів для використання у соціальній роботі. Етика комунікації та забезпечення гідного та зрозумілого спілкування з клієнтами.
8.	Забезпечення безбар'єрності соціальних послуг Безбар'єрність соціальних послуг: архітектурна, організаційна, інформаційна, комунікаційна. Інклюзивна комунікація та поведінка працівників соціальної сфери. Стереотипи, упередження та дискримінаційні, стигматизовані погляди і формулювання та їх вплив на поведінку у процесі надання соціальних послуг для різних груп пацієнтів. Аудит доступності соціальних послуг: інструменти, алгоритми, оцінка ризиків.

Самостійна робота здобувача освіти

№ з/п	Перелік напрямів індивідуальної роботи здобувачів
1.	Еволюція концепції безбар'єрності.
2.	Універсальний дизайн в умовах територіальних громад: кращі світові та українські практики
3.	Роль Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю у формуванні безбар'єрного законодавства України
4.	Соціальна модель інвалідності як філософська основа політики інклюзивного розвитку.
5.	Безбар'єрність у сфері охорони здоров'я: доступність медичних послуг та інклюзивна комунікація в медичних закладах.
6.	Гендерна інклюзія та безбар'єрність: врахування потреб різних груп жінок у контексті доступності простору та послуг
7.	Політика безбар'єрності для ветеранів війни та їхніх сімей: створення спеціалізованих послуг та адаптація соціального простору.
8.	Міжнародні стандарти та забезпечення доступності державних електронних послуг
9.	Аналіз викликів та перспектив інклюзивного навчання у закладах вищої освіти
10.	Подолання дискримінації та стигматизації через культуру інклюзивної комунікації.
11.	Роль громадських організацій у просуванні політики інклюзивного розвитку
12.	Управління проєктами безбар'єрності: етапи планування, фінансування та моніторингу інклюзивних ініціатив

13.	Політика ментальної безбар'єрності: забезпечення доступності психосоціальної підтримки та дестигматизація психічного здоров'я
14	Методологія аудиту доступності
15	Зарубіжний досвід впровадження політики безбар'єрності

Самостійна робота являється елементом навчально-методичного комплексу дисципліни, затверджується кафедрою, підлягає щорічному перегляду з метою дотримання принципів академічної доброчесності здобувачами вищої освіти. Список завдань надається здобувачам на першому занятті з певної теми. Самостійна робота з дисципліни виконується у формі індивідуальних завдань. Для здобувачів заочної форми навчання перевіркою підготовки в міжсесійний період являється контрольна робота (індивідуальна залікова робота). Усі завдання самостійної роботи мають бути виконані та здані (надіслані) викладачеві за день до проведення залікового заняття. Розмір шкали ЄКТС за навчальною дисципліною дорівнює 100 балам, а мінімальна позитивна оцінка починається з 60 балів.

Організація навчання

Навчальні технології та форми і засоби навчання

На лекціях чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага здобувачів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються здобувачі до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо.

На практичних заняттях запроваджуються різні навчальні технології: розгорнута бесіда, обговорення проблем, дискусії; вирішення ситуаційних вправ; розв'язання проблемних питань; мозковий штурм; кейс-методи; презентації; аналіз конкретної ситуації; робота в малих групах; рольові та ділові ігри; банки візуального супроводження; письмовий контроль знань; індивідуальне та групове опитування; перехресна перевірка завдань з наступною аргументацією виставленої оцінки тощо.

Самостійну роботу здобувача викладач планує разом зі здобувачем, але виконує її здобувач за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача; зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Методи навчання**Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:**

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування; опорних сигналів; опорних конспектів);
- практичні методи (вправи; практичні завдання; спостереження).

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на практичний досвід;
- навчальна дискусія;
- навчально-наукова проектна робота у форматі індивідуальної та командної роботи.

Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

Список рекомендованих джерел**Нормативно-правові акти:**

1. Європейська Конвенція з прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
2. Конвенція про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
3. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю : Закон України від 21 березня 1991 р. № 875-XII.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>.
4. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>.
5. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>
6. Про затвердження плану заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2023 р. № 372-р.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372-2023-%D1%80#Text>.

Основна література:

7. Довідник безбар'єрності. URL: <https://bf.in.ua/>.
8. Дія. Безбар'єрність: статті та інструкції, які допоможуть розібратися в державних послугах у важливі моменти життя. URL: <https://bf.diia.gov.ua/>.
9. Виртосу І., Печончик Т. Універсальний дизайн: практичні поради для кожного. URL: https://ud.org.ua/images/news/UniDesign_Web.pdf.

10. Універсальний дизайн у громаді: простір, предмети, інформація та послуги / автори-упоряд.: О. Іванова, М. Лебідь, С. Брем, Є. Свет. URL: https://naiu.org.ua/wpcontent/uploads/2021/09/UniversalDesign-ItemsSpaceInfoServices_Brochure_Web_1.pdf

11. Попов Д. Короткий посібник з цифрової доступності. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-06/korotkiy_posibnik_z_cifrovoi_dostupnosti_-_ukr.pdf

Додаткова література:

12. Державні будівельні норми України станом на 11 вересня 2023 р. URL: <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1> і ДБН В.2.2-5:2023 «Захисні споруди цивільного захисту» очікується з 1 листопада 2023 р. URL: https://e-construction.gov.ua/opublikovanoproekt-dbn-v22-52023-zahisni-sporudi-civilnogo-zahistu?fbclid=IwAR3OYWkIgYoeqtUvp_phnAZHm-GZgSdwiz7oNFFDcslGrbY5my1I46MB34

13. Методичні рекомендації з питань формування безбар'єрності на робочому місці в органах місцевого самоврядування, затверджені наказом Національного агентства України з питань державної служби від 04 квітня 2023 р. № 53-23. URL: <https://nads.gov.ua/npas/prozatverdzhennia-metodychnykh-rekomendatsii-z-pytan-formuvannia-bezbariernosti-na-robochomumistsi-v-orhanakh-mistsevoho-samovriaduvannia>.

14. Методичні рекомендації з питань формування безбар'єрності на робочому місці в державних органах, затверджені наказом Національного агентства України з питань державної служби від 31 березня 2023 р. № 51-23. URL: <https://nads.gov.ua/npas/prozatverdzhennia-metodychnykh-rekomendatsii-z-pytan-formuvannia-bezbariernosti-na-robochomumistsi-v-derzhavnykh-orhanakh>.

15. Марракеський договір про полегшення доступу сліпих, осіб з порушеннями зору або іншими обмеженнями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію до опублікованих творів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_001-13#Text

Інформаційні ресурси:

16. Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/>

17. Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України. URL: www.msp.gov.ua

Загальна схема оцінювання

На останньому практичному занятті визначається накопичувальний бал поточної успішності за формулою: сума усіх оцінок за поточну діяльність поділена на кількість завдань (тем) та помножена на 12. Максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може набрати і час вивчення дисципліни: за поточну навчальну діяльність 60 балів, за результатами підсумкового контролю 40 балів. Підсумкова оцінка успішності з освітнього компонента для здобувачів, які успішно виконали програму освітнього компонента, є простою сумою оцінки поточну та підсумкову успішність.

Національна оцінка	Бали за поточне оцінювання	Бали за підсумкове оцінювання	Загальна оцінка з дисципліни
«5» (відмінно)	54-60	36-40	90-100
«4» (добре)	42-53	28-35	70-89
«3» (задовільно)	36-41	24-27	60-69
«2» (незадовільно)	0-35	0-23	59 та нижче

За рейтинговою шкалою ECTS оцінюються досягнення студентів з освітнього компонента, які навчаються на одному курсі одн

спеціальності, відповідно до отриманих ними балів, шляхом ранжування, а саме:

Оцінка ЄКТС	Статистичний показник
«А»	Найкращі 10% студентів
«В»	Наступні 25% студентів
«С»	Наступні 30% студентів
«D»	Наступні 25% студентів
«Е»	Останні 10% студентів

Шкала ЄКТС є відносною та встановлює належність студента до групи кращих чи гірших серед референтної групи однокурсників.

Політика опанування дисципліни

Здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- 1) виконувати вимоги освітньої програми та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання:
 - не пропускати заняття без поважної причини та не запізнюватися;
 - брати активну участь в освітньому процесі, вести конспекти лекцій, практичних занять, готувати теоретичний та практичний матеріал, виконувати передбачені курсом вправи та тестові завдання;
 - здійснювати самостійну підготовку до занять згідно до затвердженого плану;
 - відпрацьовувати пропущені заняття (лекції, практичні, семінарські) у вигляді рефератів, презентацій інших видів робіт згідно з темою заняття під час консультацій викладача за розкладом кафедри не пізніше завершення семестру;
 - складати згідно з графіком поточний модульний контроль (ІНДЗ, контрольна робота) з дисципліни;
- 2) дотримуватись академічної доброчесності:
 - самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
 - посилатись на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
 - дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права;
 - надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відраховання з Університету.

